

TÜRK BORÇLAR KANUNUNA GÖRE KEFALETİN SONA ERMESİ

Cemal OĞUZ*

ÖZET

Bu çalışmada 2012 yılında yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'nun kefalet sözleşmesinin sona ermesine ilişkin öngördüğü yeni hükümler incelenmeye çalışılmıştır. Kefilin uzunca bir süre yükümlülük altında tutulmasının yaratacağı sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla kanun koyucu, belirsiz bir süre için girilmiş kefaletlerin öngörülen sürenin geçmesiyle ortadan kalkacağını düzenlemiştir. Makalemizin konusunu, kanunda kefalet sözleşmesinin öngörülen bu ve bunun dışındaki diğer sona erme sebepleri oluşturmaktadır.

Kefalet fer'i niteliği itibarıyla kural olarak temin ettiği asıl borcun sona ermesiyle birlikte ortadan kalkar. Bunun yanı sıra kefalet sözleşmesi asıl borçtan bağımsız olarak kendisinden doğan sebeplerle de sona erebilir. Asıl borca bağlı sona erme sebepleri, TBK m. 598/I'de düzenlenmişken; bağımsız sona erme sebepleri TBK m. 598/II ilâ TBK m. 598/V arasında düzenlenmiştir. Bu bağımsız sona erme sebepleri arasında kanunda yeni bir hüküm olarak yer alan bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefaletin, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkacağına ilişkin düzenleme önem taşır.

Kefalet, ayrı bir sözleşme olarak Kanun'un genel hükümlerine göre de sona erebilir. Kefaletin kendisinden kaynaklanan sona erme sebepleri ise TBK m. 598 ilâ TBK m. 602 arasında düzenlemiştir. Gelecekte doğacak bir borca kefalet bakımından da durum, kanunun ilgili hükmü çerçevesinde değerlendirilmekte ve kefile tanınan kefaletten dönme hakkı makalede ayrıca incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kefaletin Sona Ermesi, Süreli Kefalet, Belirsiz Süreli Kefalet, Kefaletten Dönme, Kefilin Sorumluluğu*

* Prof. Dr., Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Ana Bilim Dalı/ANKARA,
E-posta: oguzc@cankaya.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-7395-7207

DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1129505

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 11/06/2022

Yayınlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 25/07/2022

TERMINATION OF SURETY ACCORDING TO THE TURKISH CODE OF OBLIGATION

ABSTRACT

In this study, it has been tried to examine the new provisions of the Turkish Code of Obligations, which came into force in 2012, regarding the termination of the contract of surety. In order to eliminate the inconveniences caused by keeping the surety under his/her obligation for a long time, the legislator has regulated that the indefinite-term sureties are released after the given period. The subject of our article is this and other reasons for the termination of the contract of surety regulated in the law.

Due to its secondary nature, surety is released as a rule when the principal obligation it secures is extinguished. In addition, the contract of surety may also terminate for reasons arising from itself, independent of the principal obligation. While the principal obligation-dependent termination reasons are regulated in art. 598/I of TCO; the independent grounds for termination are regulated under art. 598/II of TCO to art. 598/V of TCO. Among these independent termination grounds, the regulation, which is included as a new provision in the TCO, that any surety given by a natural person is extinguished once ten years have elapsed from the date on which the contract was entered into, is important.

Since the surety is a separate contract, it can also be terminated according to the general provisions of the law. The reasons for the termination of the surety itself are regulated under art. 598 of TCO to art. 602 of TCO. In terms of surety for a future obligation, the situation is evaluated within the framework of the relevant provision of the law and the right to revocation of the surety granted to the surety is also examined in this study.

Keywords: *Termination of Surety, Fixed-term Surety, Open-ended Surety, Revocation of Surety, Responsibility of Surety.*

GİRİŞ

Alacaklı için kefalet, alacağının teminatını oluşturur. Kişisel teminat sağlama amacına yönelik olması sebebiyle kefilin borcu asıl borca bağımlıdır. Kefalet geçerli bir borcun varlığı durumunda doğabilir; varlığını sürdürebilir.¹ Kefalet asıl borca bağlı fer'i nitelikte bir yan hak olduğundan,² asıl borcun doğduktan sonra herhangi bir sebeple ortadan kalktığı her durumda kefalet de kanun gereği alacaklının tatmin edilmiş olmasından bağımsız olarak kendiliğinden ortadan kalkar.³

Kefalet sözleşmesinin tek sona erme sebebi asıl borcun ortadan kalkması değildir. Kanun koyucu, Türk Borçlar Kanunu'nun 598 ilâ 602. maddeleri arasında kefalet sözleşmesinin asıl borçtan bağımsız olarak sona erme sebeplerini özel olarak düzenlenmiştir. "Sona Erme" başlığı altında öncelikle kefaletin kanun gereğince sona ermesi hâlleri düzenlenmiş; bunu takiben de süreli ve süreli olmayan kefaletlerle çalışanlara kefaletin asıl borçtan bağımsız olarak diğer bir ifadeyle kendiliğinden sona ermesi düzenleme altına alınmıştır. Bu anlamda, kefalet, asıl borcun sona ermesi sebebiyle veya asıl borçtan bağımsız olarak kefaletin kendisinden doğan sebeplerle sona erebilir. Bağımlı sona erme sebepleri TBK m. 598/I'de düzenlenmişken; bağımsız sona erme sebepleri TBK m. 598/II ilâ TBK m. 598/V arasında düzenlenmiştir.

Kefaleti ortadan kaldıran sebepler, asıl borcun sona ermesi veya Türk Borçlar Kanunu'nun 598 ilâ 602. maddeleri arasındaki sona erme sebepleriyle de sınırlı değildir. Kefalet, Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre de sona erebilir.⁴ Zira her ne kadar kefalet fer'i nitelikte olsa da ayrı bir sözleşmedir ve sözleşmeyi sona erdiren kanunda öngörülen sebeplerden birinin gerçekleşmesi hâlinde kefalet de ortadan kalkar. Diğer taraftan TMK m. 619 ve devamında mirasın resmi deftere göre kabulü hâlinde kefaletin sona ermesi bakımından özel bir düzenleme öngörülmüştür.

Kefaletin, asıl borcun sona ermesinin bir sonucu olarak veya Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre sona ermesi, kefaletin ayrı bir sözleşme olmasından ve kefaletin niteliği itibarıyla fer'iliğinden kaynaklanır. Buna karşılık kanun koyucunun kefaletin sözü edilen durumlardan bağımsız olarak başka sebeplerle sona ermesine yönelik hükümler öngörmesinin temelinde kefil koruma

¹ Halûk Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Cilt II, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 1989, s. 695.

² Christoph M. Pestalozzi, in *BSK - Basler Kommentar, Obligationenrecht I: Art. 1-529 OR*, 6. Auflage, 2015, Art. 509, N. 2.

³ Markus Vischer, in *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Vertragsverhältnisse Teil 2: Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft, Art. 319-529 OR*, 3. Auflage, 2016, Art. 509, N. 2; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 2.

⁴ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 1.

düşüncesi yatar. Zira kefil, asıl borçlu değildir. Borçlusu olmadığı bir borç için teminat sağlayan kefilin öngörülemeyecek bir süre için sorumluluğuna başvurulması riskiyle karşı karşıya bırakılması kabul edilemez. Bu nedenle kanun koyucu gerçek kişi kefillerin çok uzun bir süre boyunca bir baskının veya diğer bir ifadeyle bir yükün altında tutulmasına göz yummamıştır. Kefalet sözleşmesinin düzenlenmesi bakımından sıkı şekil şartları öngörerek kefil düşünceli davranmaya yönelen kanun koyucu, kefil bir kere yükümlülük altına girdikten sonra da onu korumasız bırakmamış; özellikle kefalet sözleşmesine süre yönünden bir sınır getirerek belirli şartlar altında kefil korumayı amaçlamıştır.

I. KEFALETİ SONA ERDİREN SEBEPLER

A. Genel Olarak

Kefalet fer'i niteliğine bağlı olarak garanti ettiği asıl borcun herhangi bir sebeple sona ermesiyle doğrudan ortadan kalkar (TBK m. 598/I).⁵ Bu tür sona erme, başlı başına özel önem arz etmez. Zira fer'i nitelikteki her borç gibi kendisinin bağlı olduğu alacak hakkının herhangi bir sebeple ortadan kalkmasıyla birlikte, kefalet de hükmünü kaybeder. Bununla birlikte bu konu Türk Borçlar Kanunu'nun 598. maddesinin birinci fıkrasında açıkça düzenlenmiştir. Dolayısıyla kefaleti sona erdiren iki temel sebepten ilki asıl borcun sona ermesidir.

Kefaleti sona erdiren temel sebeplerden ikincisi, kefaletin kefalet sözleşmesine özgü sebeplerle ortadan kalkmasıdır. Bu kapsamda, kefalet sözleşmesi, her ne kadar fer'i nitelikte olsa da nihayet alacaklıyla kefil arasında yapılan bir borç sözleşmesidir. Dolayısıyla kefilin yükümlülüğü asıl borçlunun yükümlülüğünden farklıdır. Buna uygun olarak kefalet de her borç gibi asıl borç ifa edilmese bile kanunda borcun sona ermesine ilişkin öngörülen genel hükümler çerçevesinde asıl borçtan bağımsız olarak sona erebilir. Bu durum, kefaletin kefalet sözleşmesine özgü sebeplerle ortadan kalkması kapsamında değerlendirilebilir.

Kefaletin kefalet sözleşmesine özgü sebeplerle ortadan kalkması bakımından ayrıca TBK m. 598/III'te kefaletin süresine ilişkin olarak belirli bir üst sınır öngörülmüş; TBK m. 599'da gelecekte doğacak borca kefalet bakımından özel bir dönme hükmüne yer verilmiş; TBK'nun m. 600 ve 601. maddelerinde de süreli ve süreli olmayan kefaletin sona ermesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. TBK m. 602'de ise çalışanlara kefalette, bu tür kefalete özgü bir fesih sebebine yer verilmiştir.

⁵ Silvio Giovanoli/Marc Schaetzle, *in BK - Berner Kommentar: Bd. 6 Obligationenrecht, 2. Abteilung Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 7. Teilband: Die Bürgschaft, Spiel und Wette Art. 492-515 OR, Der Leibrentenvertrag und die Verpfändung Art. 516-529 OR*, 1978, Art. 509 OR, N. 3; Aydın Zevkliler/Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 712.

Özetle, kanun koyucunun kefalet sözleşmesinin fer'i niteliğine rağmen kefilin karşılık elde etmeksizin borç altına girmesini göz önünde bulundurarak kefaletle özgü birçok sona erme sebebine kanunda yer verdiği görülmektedir.

B. Kefaletin Asıl Borcun Sona Ermesi Sebebiyle Ortadan Kalkması

1. Asıl Borcun İfayla Sona Ermesinin Kefalet Etkisi

Asıl borcun sözleşmede kararlaştırıldığı gibi ifa edilmesiyle borçlu borcundan kurtulur. Borçlunun borcunun sona ermesinin bir sonucu olarak borcun fer'isi niteliğindeki kefalet de doğrudan doğruya ortadan kalkar.⁶ Ancak borçlu yerine üçüncü bir kişi ifada bulunursa borcu ifa eden üçüncü kişi ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur (TBK m. 127/I). Böyle bir durumda borcun borçlu tarafından ifa edilmesinden farklı olarak kefalet sona ermez.⁷

Banka kredi açma sözleşmesi bakımından ise durum farklıdır. Bu tür kredilerde banka, müşterisine belirli limit dâhilinde dilediği zamanlarda dilediği miktarda kredi kullanma imkânı sağlamakta; krediyi kullanan müşteri de bu limit dâhilinde yaptığı ödemeler kadar yeniden kredi kullanabilme imkânına sahip olabilmektedir. Bu nedenle de borçlu, kullandığı kredinin bir kısmını veya tamamını ödemiş olsa bile bankayla arasındaki kredi ilişkisi devam etmekte dolayısıyla onun fer'isi olan kefalet de sona ermemektedir.

Asıl borçlunun karşı alacağı ile borcunu takas etmesi veya ifa yerine geçen edimle⁸ ödemede bulunması halinde asıl borç ve ona bağlı olan kefalet sona erer. Takas⁹, TBK m. 139 ve devamında, ifa dışında borcu sona erdiren sebeplerden biri olarak düzenlenmiştir. Bu maddedeki tanıma göre, iki kişi karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise, her biri alacağını borcuyla takas edebilir. Kanun'un öngördüğü bu koşulların varlığında takasın ileri sürülmesi, borcu ve buna bağlı olarak da kefaleti takas edilen miktar nispetinde sona erdirir.¹⁰

⁶ Theo Guhl/Alfred Koller/Jean Nicolas Druey: *Das schweizerische Obligationenrecht: mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts*, 8. Auflage, 1991, s. 570.

⁷ Tandoğan, s. 791.

⁸ İfa yerine geçen edim, ifanın bir alt türü olarak, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş bir ifa ikamesidir. Taraflar, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde, sözleşmenin kurulmasından sonra borcun ifasından önce, borçlanılan edimden başka bir edimin yerine getirilmesini ifa olarak kabul edebilirler. İfa yerine geçen edimde borç, ikâme edimin ifasıyla değer farkı önem arz etmeksizin sona erer. Bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 26. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 1042.

⁹ Takas hakkında bkz. Fahrettin Aral, *Türk Borçlar Hukukunda Takas*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, 2010, s. 1 vd.

¹⁰ Tandoğan, s. 795.

Alacaklının kabulü hâlinde sözleşmede kararlaştırılandan farklı bir edimin ifa edilmesi yoluyla alacaklının tatmin edilmesi hâlinde de (ifa yerini tutan edim) asıl borç ve buna bağlı olarak kefalet sona erer.¹¹

Taşınmaz rehni ile birlikte kefalet içeren ve tapu siciline tescil edilmiş bulunan ipotekli borç senedinin terkin edilmesi kefaletin sona ermesi sonucunu doğurur.¹² İpotekli borç senedinin terkin edilmesi, buna ilişkin alacağa konu edilen kefaletin de sona ermesine yol açması kefaletin fer'iliği ilkesinin bir sonucudur.¹³ Hatta bu ipotekli borç senedi yerine yeni bir borç senedi çıkarılmış olsa bile TMK m. 910/I uyarınca ipotekli borç senedinin veya irat senedinin düzenlenmesiyle birlikte dayanağı olan borç ilişkisi yenileme yoluyla sona erecektir.¹⁴

Asıl borcun kısmen ifa edilmesi hâlinde kefilin sorumluluktan kurtulması da yapılan ödeme miktarınca ve bu çerçevede kısmen gerçekleşir.¹⁵

2. Asıl Borcun İfa Dışındaki Sebeplerle Sona Ermesinin Kefalet Etkisi

Asıl borcun konusunu oluşturan edimin sözleşmenin yapılmasından sonra¹⁶ borçlunun kusuru olmaksızın imkânsızlaşması hâlinde borçlu borcundan kurtulur (TBK m. 136). Buna bağlı olarak asıl borçla birlikte kefalet de ortadan kalkar. Borçlu, asıl borcun ifasının imkânsızlaşmasına kendi kusuruyla sebep olmuşsa asıl borç sona ermez ve kefil de borcundan kurtulamaz. Bunun yanı sıra borcun ifasının imkânsızlaşmasına kefil kusuruyla sebebiyet vermişse kefilin yükümlülüğü yine ortadan kalkmaz.¹⁷ Zira aksinin kabulü, kefilin sorumluluktan kurtulmak amacıyla asıl borcun ifasını kusuruyla imkânsızlaştırması tehlikesine yol açardı ki bu durum alacaklı bakımından adil olmayan bir sonuç doğururdu. Bu ihtimâlde de alacaklıya hakkın kötüye kullanılmasına yönelik bir itirazda bulunma hakkı verilmesi gerekirdi.¹⁸

Borçlunun yurtdışında ikamet etmesi hâlinde, onun borcu ifa yükümlülüğünü sınırlayan veya ortadan kaldıran duruma ve dolayısıyla imkânsızlığa, yabancı

¹¹ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 5.

¹² Frédéric Krauskopf, in *Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2020)*, 10. Auflage, 2021, Art. 509, N. 3; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 5.

¹³ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 5.

¹⁴ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 5.

¹⁵ Burak Özen, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017, s. 565; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 3.

¹⁶ Başlangıçtaki imkânsızlık durumunda ise kefalet sözleşmesi hiç meydana gelmemiştir (TBK m. 27).

¹⁷ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 7; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 5.

¹⁸ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 7.

makamların kararları neden olmuşsa, bu sonuçtan kural olarak kefil de faydalanır. Böyle bir hâlin varlığında kefile başvurulursa kefil itirazda bulunabilir.¹⁹ Zira TBK m. 590/IV uyarınca yerleşim yeri yabancı bir ülkede olan borçlunun borcunu ödemesi, döviz işlemleri veya havale ile ilgili yasaklar gibi sebeplerle, o yabancı ülkenin yasal düzenlemeleri gereği imkânsız hâle gelmiş veya sınırlandırılmışsa, yerleşim yeri Türkiye’de olan kefil, takibe bu sebeple itiraz edebilir.

Türk Borçlar Kanunu m.198/II hükmü gereği borcun dış üstlenmesi sözleşmesiyle asıl borçlunun yerine yeni borçlunun geçmesi hâlinde borca kefil olan kişinin sorumluluğunun devamı borcun üstlenilmesine onun yazılı olarak rıza göstermesine bağlıdır. Kefalet için öngörülen bu yazılı şekle uygun olarak (TBK m. 198/II) rızasını beyan etmedikçe, kefil, borcun üstlenilmesi hâlinde kefalet borcundan kurtulur.²⁰ Kanun koyucu bu hükümle, borcu üstlenen kişinin ödeme gücünün bulunmaması tehlikesine karşı kefilin korumuş ve kefilin sorumluluğunun onun rızası dışında genişlemesini önlemiştir. Sonuçta kefalet borçlunun ödeme gücüne duyulan güvene dayanılarak girilen bir borç ilişkisidir.

Mirasçılar mirası reddetmiş olsalar bile mirasbırakanın borcuna kefil olan kişinin sorumluluğu devam eder.²¹ Aynı şekilde mirasın resmi deftere göre kabulünde “asıl borçlunun mirasçıları”, asıl borçlunun borçlarından sorumlu tutulmaktan kurtulsalar da kefil yine sorumlu olur.²² Diğer bir ifadeyle mirasın resmi deftere göre kabulünde asıl borçlunun mirası nedeniyle yasal mirasçıların sorumlulukları ortadan kalkmışsa bu, kefil yararına bir sonuç doğurmaz.

Asıl borçlunun ölümü hâlinde, resmi defter tutuluyorsa ve buna karşılık alacaklılar alacaklarını süresi içinde yazdırmamışsa, alacaklılara karşı mirasçı, kendi kişisel mallarıyla sorumlu olmadığı gibi; terekeden kendisine geçen mallarla da sorumlu tutulamaz (TMK m. 629/I). Bu durumda, kefil de borcundan kurtulur.²³ Buna karşılık, alacaklının kusuru olmadan deftere yazdıramadığı veya bildirdiği hâde deftere yazılmamış alacakları için mirasçı, zenginleşmesi ölçüsünde sorumlu olacağından (TBK m. 629/II), kefilin de borcu için aynı miktar ve nispette sorumlu olması gerekir.²⁴

¹⁹ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 7.

²⁰ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 8.

²¹ Tandoğan, s. 797-798.

²² Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 3. Krş. Tandoğan, s. 798.

²³ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 4; Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 9; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 6; Tandoğan, s. 798; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt:2*, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 430; Cevdet Yavuz/Faruk Acar/Burak Özen, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10. Bası, Beta Yayınevi, 2014, s. 1474.

²⁴ Yavuz/Acar/Özen, s. 1474.

Kefilden kaynaklanmayan, ancak alacaklının davranışından kaynaklanan nedenlerle örneğin, alacaklının dikkatsiz davranışı, hukuki bilgisizliği ve benzeri nedenlerle alacağına sona ermesi hâlinde, kefil borcundan kurtulur. Böyle bir durumda kefilin borçtan kurtulduğunu ileri sürmesi, hakkın kötüye kullanılması (TMK m. 2/II) oluşturmaz.²⁵

Asıl borcun kanundan doğan özel sona erme sebepleri kefaleti de sona erdirir. Bu kapsamda, geciktirici şarta bağlı borç ilişkisinde geciktirici şartın gerçekleşmemesi veya bozucu şarta bağlı borç ilişkilerinde bozucu şartın gerçekleşmesi, fesih, iptal, dönme gibi sebeplerle borç ilişkisinin sona ermesi kefaletin de ortadan kalkması sonucunu doğurur.²⁶

Asıl borç yeniden canlanırsa²⁷ (borç tekrar sağlık kazanırsa) fer'ilik ilkesi gereği asıl borcun sona ermesiyle ortadan kalkan kefalet de yeniden canlanır.²⁸ Bu bağlamda borcun sona erme sebebinin ortadan kalkması nedeniyle asıl borçla birlikte kefalet de canlanır. Örneğin, borcun dış üstlenilmesi sözleşmesinin hükümsüz hâle gelmesi üzerine eski borç bütün bağlı borçlarıyla birlikte, bu kapsamda kefaletle birlikte, varlığını sürdürür (TBK m. 200/I). Ayrıca asıl borçlunun alacaklının temerrüde düşmesi üzerine borcundan tevdi yoluyla geçici olarak kurtulmasından sonra tevdi edilen eşyayı geri alması hâlinde, alacakla birlikte yan hak niteliğinde olan kefalet de yeniden canlanır (TBK m. 109/II).²⁹

3. Asıl Borcun Sona Ermesine Bağlı Olarak Kefaletin Sona Ermesine İlişkin Kanundaki Özel Hükümler

Türk Borçlar Kanunu m. 134/II uyarınca, cari hesabın kesilmiş ve hesap sonucunun diğer tarafça kabul edilmiş olması durumunda³⁰, borç yenilenmiş olur. Münferit kalemlerden oluşan özel teminatlar, aksi kararlaştırılmadıkça ortadan

²⁵ Frédéric Krauskopf/Jonas Stuber, *in OFK - Orell Füssli Kommentar, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht*, 3. Auflage, 2016, Art. 509 OR, N. 2; Krauskopf, *Präjudizienbuch*, Art. 509 OR, N. 2; Giovanoli, *BK*, Art. 509 OR, N. 10.

²⁶ Pestalozzi, *BSK*, Art. 509, N. 7.

²⁷ Özellikle alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesinde borcun canlanması (yeniden doğması) hakkında bkz. Eren, *Borçlar Genel*, s. 1438.

²⁸ Vischer, *CHK*, Art. 509 OR, N. 5; Krauskopf, *Präjudizienbuch*, Art. 509 OR, N. 2; Özen, *Kefalet Sözleşmesi*, s. 567.

²⁹ Aziz Erman Bayram, *Alacaklının Temerrüdü ve Hukuki Sonuçları*, Yetkin Yayınevi, 2022, s. 503; Pestalozzi, *BSK*, Art. 509, N. 4.

³⁰ Cari hesaba kefalet hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Ayrancı, "Kefalet Sözleşmesinde Asıl Borcun Belirli Olması İlkesi ve Cari Hesaba Kefalet", *GÜHFD*, IX (1-2.), 2005, s. 107-126.

kalkmaz. O hâlde kefalet de ortadan kalkmaz.³¹ Yeni bir kefalet senedinin düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz (TBK m. 133/II). Keza yeniden düzenlenen kefalet senedinde kısmen başka kefillerin öngörülmesi de durumu değiştirmez. Fakat tarafların açıkça yenileme iradeleri varsa, kefalet sona erer.³²

Asıl borçlu sıfatıyla sorumluluk ile kefil sıfatıyla sorumluluk aynı kişide birleşirse alacaklı lehine kefaletten doğan yararlar korunur (TBK m. 598/II).³³ Zira asıl borçlunun sorumluluğu ile kefilin sorumluluğu farklı hukuki sebeplere dayanmaktadır. Örneğin, kefile kefalette borçlu sıfatıyla kefil sıfatının aynı kişide birleşmesi hâlinde, alacaklı, kefile kefil olana başvurma hakkını kaybetmez.³⁴ Buna karşılık, TBK m. 135/I uyarınca alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesi borcu sona erdirir. Bu durumda kefalet de sona erer.³⁵

Asıl borçlunun iflası, asıl borcun ve onu temin eden kefalet borcunun ortadan kalkmasına sebep olmaz. Zira kefil, borçlunun malvarlığının yetersizliğinden sorumludur.³⁶ Aynı şekilde asıl borçlunun kişiliğinin sona ermesi hâlinde de borç sona ermez. Örneğin borçlunun tüzel kişi olması durumunda, tüzel kişiliğin sona ermesi kefaleti sona erdirmez. Gerçek kişi borçlunun mirasçılarının miras hukuku ilkelerine göre murisin yükümlülüklerinden sınırlı sorumlu tutuldukları hâllerde de (mirasın deftere göre kabulünde) kefilin sorumluluğunda bir değişiklik olmaz.³⁷

Mahkeme içi konkordato sözleşmesi bakımından, TBK m. 131/III'te saklı tutulduğu belirtilen özel hüküm uygulama alanı bulur. Zira TBK m. 131/III gereğince, taşınmaz rehnine, kıymetli evraka ve konkordatoya ilişkin özel hükümler saklıdır.³⁸ Kefaletin asıl borçlunun ifa yetersizliğinin teminatı olması mahkeme içi konkordato bakımından da geçerlidir.³⁹ İcra ve İflas Kanunu m. 303 uyarınca konkordatoya muvafakat etmeyen alacaklı “borçtan birlikte sorumlu olanlara” karşı bütün haklarını muhafaza eder. Konkordatoya muvafakat eden alacaklı da, borçtan birlikte sorumlu olan kişilere yapacakları ödeme mukabilinde kendi haklarının devrini teklif etmek ve onlara toplantıların günü ile yerini en az on gün önce haber

³¹ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 3; Eren, Borçlar Genel, s. 1266; Fahrettin Aral / Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, 13. Bası, Yetkin Yayınları, 2020, s. 517.

³² Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 11.

³³ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 5; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 10.

³⁴ Tandoğan, s. 793.

³⁵ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 5; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 7.

³⁶ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 3.

³⁷ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 13.

³⁸ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 3; Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 13.

³⁹ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 3.

vermek şartıyla bu hükümden yararlanır. Bu kapsamda alacaklı, kefile başvurabilir. Mahkeme dışı (iradi) konkordatoda ise durum mahkeme içi konkordatodan farklıdır. Zira iradi konkordato uygulamasında konkordato sözleşmesinde diğer kefaletler de büyük ölçüde sözleşmeye dâhil edilir. Bununla birlikte, iradi olarak yapılan mahkeme dışı konkordato sözleşmesinde indirilen miktar ölçüsünde kefil, borcundan kurtulur.⁴⁰

Borç ödemededen aciz belgesi verilmesi (İİK m. 143/IV) hâlinde asıl borca faiz işlememesi sadece asıl borçlu için geçerli olup kefilden faiz talep edilebilir.⁴¹ Aynı şekilde konkordatoda tasdik edilen konkordato projesi, aksine hüküm içermediği takdirde kesin mühlet tarihinden itibaren rehinle temin edilmemiş her türlü alacağa faiz işlemesi durur (İİK m. 294/III). Buna karşılık bu hâlde de kefilden faiz talep edilebilir.⁴²

C. Kefaletin Kefalet Sözleşmesine Özgü Sebeplerle Ortadan Kalkması

1. Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre

Kefaletin asıl borca bağlı olarak sona ermesi hâllerinden farklı olarak kefalet, asıl borcun mevcudiyetine bakılmaksızın kendiliğinden de bütün borç ilişkileri bakımından geçerli olan hükümlere (TBK m. 131 vd) göre sona erebilir. Zira fer'i nitelikte olan kefaletin varlığı asıl borcun varlığına bağlıdır; buna karşılık bunun tersi geçerli değildir.⁴³ Dolayısıyla kefalet asıl borcun sona ermesinden bağımsız olarak da kendine özgü sebeplerle sona erebilir. Bu kapsamda kefalet asıl borçtan bağımsız olarak yani fer'i bir borç olmasından ayrı olarak kefilin ibra edilmesi⁴⁴, kefalet borcunun yenilenmesi⁴⁵ ve benzeri nedenlerle sona erebilir.⁴⁶

Borcu ödemek zorunda kalan kefil sonuçta, "asıl borçlunun borcunu" ifa etmez; alacaklıya karşı kefaletten doğan borcunu "ödeme" yoluyla ifa eder. Bu durum kefilin sorumluluğunun ortadan kalkması sonucunu doğurur. Hâl böyle olunca geçersiz kefalete dayanılarak yapılan ödemenin sebepsiz zenginleşme hükümlerine (TBK m. 77 vd.) göre geri istenebilmesi mümkündür.⁴⁷

⁴⁰ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 5.

⁴¹ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 3.

⁴² Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 14.

⁴³ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 8.; Seza Reisoğlu, *Türk Kefalet Hukuku*, 2013, s. 291.

⁴⁴ Krauskopf, Präjudizienbuch, Art. 509 OR, N. 2; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 5.

⁴⁵ BGE 64 II 284/287 ff. E. b, d.

⁴⁶ Guhl/Koller/Druey, s. 571; Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 15; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 8.

⁴⁷ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 15a.

Yukarıda da ifade edildiği üzere kefil ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi hâlinde, alacaklı lehine kefaletten doğan yararlar varsa bunlar korunur (TBK m. 598/II). Bu bağlamda, TBK m. 582/II gereğince yanılma veya ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun sorumlu olmadığı bir borç için kişisel güvence veren kişi, yükümlülük altına girdiği sırada, sözleşmeyi sakatlayan eksikliği biliyorsa, kefaletle ilgili kanun hükümlerine göre sorumlu olur. Aynı kural, borçlu yönünden zamanaşımına uğramış bir borca kefil olan kişi hakkında da uygulanır (TBK m. 582/II-2). İşte asıl borçlunun yanılma veya ehliyetsizlik sebebiyle sorumlu olmadığı bir borç için verilmiş kefalette kefilin bundan haberdar olması ve sonradan kefil ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi hâlinde, kefalet sözleşmesinin geçerli olması koşuluyla, alacaklı kefaletten doğan haklarını o kişiye karşı ileri sürebilir. Aynı şekilde zamanaşımına uğramış olan bir borç için verilen kefalette kefil yükümlülük altına girdiği sırada bu durumu biliyorsa, kefil ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesi hâlinde alacaklı kefaletten doğan haklarını o kişiye karşı ileri sürebilir.

Konuya ilişkin bir diğer örnek de taşınmaz rehni bakımından mevcuttur. Taşınmaz rehininde (TBK m. 135/III) kefilin aynı zamanda alacaklı lehine kendi taşınmazı üzerinde bir de ipotek tesis etmiş olması hâlinde, sonradan borçlu ve kefil sıfatının aynı kişide birleşmesi üzerine kefalet sona erse bile alacaklı lehine verilmiş olan rehin hakkı varlığını devam ettirir. Aynı şekilde kefilin asıl borçlunun mirasçısı olması hâlinde, asıl borçlunun ölmesi üzerine kefil ve borçlu sıfatları aynı kişide birleşir. Bu durumda kefil aynı zamanda tereke borçlusu hâline geleceğinden TMK m. 619 ve devamı hükümlerine göre terekenin resmî defterinin tutulmasını isteyebilir. Mirasın tutulan deftere göre kabul edilmesinin sonucu ise mirasçılardan sadece defterde yazılan borçlarla sorumlu olmalarıdır. Ancak alacaklı önceki kefil sıfatını taşıyan mirasçıya karşı TBK m. 598/II uyarınca kefaletten doğan özel yararlarını ileri sürebileceğinden söz konusu borç için kefil olduğu borcun tamamı için borçtan sorumlu olmaya devam eder.

Kefalet borcunun asıl borçtan ayrı bir borç olması nedeniyle bu borçlardan her biri kanunda kendileri bakımından öngörülen zamanaşımı sürelerine tâbidirler.⁴⁸ Asıl borçlu hakkında borç ödemediği aciz belgesi düzenlenmesi hâlinde asıl borç, belgenin düzenlenmesinden itibaren yirmi yıl boyunca zamanaşımına uğramaz (İİK m. 143/VI). Konkordatoda kesin mühlet verilmesi hâlinde asıl borçluya karşı zamanaşımı işlemez (İİK m. 294/I). Buna karşılık sözü edilen her iki durumda da kefalet borcu bakımından TBK m. 146'da öngörülen on yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmaya devam eder. Ancak asıl borçluya karşı kesilen zamanaşımı süresi,

⁴⁸ Gizem Özkan Şahin, "Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 2019, s. 1306; Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 20.

kefil için de kesilmiş sayılır (TBK m. 155/II).⁴⁹ Zamanaşımına uğramayan bir borç için kefil olursa dahi (TMK m. 864), kefalet kendi zamanaşımına uğrar.⁵⁰

2. Kefilin Mirasçılarının Mirası Resmi Deftere Göre Kabulü Hâlinde

Kefilin ölmesi kefaleti sona erdirmez. Miras hukukunda geçerli olan külli halefiyet ilkesi gereğince mirasçılar mirasbırakanın kefaletten doğan borçlarından sorumlu olurlar.⁵¹ Buna karşılık, terekenin resmi deftere göre kabulü hâlinde TMK m. 630 uyarınca mirasbırakanın kefaletten doğan borçları defterde ayrı bir yere yazılır ve mirasçılar, mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş olsalar bile, bu borçlardan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi hâlinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiyse ancak o miktarla sorumlu olurlar. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi sonucunda alacaklılar alacaklarının tamamına kavuşmamış olsa bile “kefilin mirasçılarının” kefaletten doğan sorumluluğu sona erer.⁵² Burada kanundan doğan bir sorumluluk sınırlaması söz konusudur. Bu sınırlama, birlikte kefalette birlikte kefillerin devam eden sorumluluğu bakımından önem taşır.⁵³ Zira TBK m. 587/IV gereğince birbirlerinden bağımsız olarak aynı borç için kefil olanlardan her biri, kefalet borcunun tamamından sorumlu olur. Ancak borcu ödeyen kefil, aksine anlaşma olmadıkça, diğerlerine toplam kefalet miktarındaki payı oranında rücu edebilir.⁵⁴ Eğer adi birlikte kefalet söz konusuysa her bir kefil sadece kendisine düşen miktarla sorumludur. Buna karşılık, her bir kefilin borcun tamamından sorumlu olduğu müteselsil birlikte kefalet söz konusuysa borcu ortadan kalkan kefile düşen miktar, toplam borçtan çıkarılır; kalan miktardan diğer kefiller müteselsilen sorumlu olmaya devam eder.⁵⁵ Borcu ödeyen birlikte kefil; ölmüş olan diğer birlikte kefilin mirasçılarına karşı sahip olduğu rücu hakkı şayet onlar mirası tutulan resmi deftere göre kabul etmişlerse terekenin resmi tasfiyesinde alacaklılara düşecek miktarla sınırlı kalacaktır. Başka bir deyişle ödemede bulunan birlikte kefil, diğer kefilin mirasçılarına ödediği miktarın yarısı için rücu etme hakkını kaybetme ihtimaliyle karşı karşıyadır.

Bu türden bir sorumluluk sınırlaması yoksa murisin kefaletten doğan yükümlülükleri mirasçılara geçer (TMK m. 599/I-II). TMK m. 599 uyarınca, mirasçılar, mirasbırakanın ölümü ile mirası bir bütün olarak, kanun gereğince kazanırlar. Kanunda öngörülen ayrık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar,

⁴⁹ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 8.

⁵⁰ Krauskopf, Präjudizienbuch, Art. 509 OR, N. 1; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 8.

⁵¹ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 9.

⁵² Krauskopf, OFK, Art. 509, N. 1; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 9.

⁵³ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 17.

⁵⁴ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 7.

⁵⁵ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 7.

mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar.

3. Sürenin Sona Ermesi Nedeniyle Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi

a. Genel olarak

Kefaletin kendine özgü sona erme sebepleri, TBK m. 598'in üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenmiştir. Ayrıca, TBK m. 599, m. 600 ve 601 hükümlerinde de buna ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu m. 598/III gereğince, bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Türk Borçlar Kanunu m. 598/IV uyarınca kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefil, ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebilir.

Türk Borçlar Kanunu m. 598'in üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen kefaletin kanundan dolayı sona erme hâlleri, İsviçre Borçlar Kanunu'na 1941 yılında gerçekleştirilen kanun değişikliği (revizyon) sırasında eklenmiştir. Türk hukukunda 2012'de yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'na kadar yürürlükte olan mülga Borçlar Kanunu'nda kefalet sözleşmesinin süreye bağlı olarak sona ermesi konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı. Mülga Borçlar Kanunu'nun 492. maddesinde sadece, asıl borcun sona ermesi hâlinde kefilin de borcundan kurtulacağı düzenlenmişti.

Türk Borçlar Kanunu m. 598'in kenar başlığında sona erme ve kanun gereğince ifadelerine yer verilmiştir. TBK m. 598/III'e göre, "bir gerçek kişi" tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Bu hüküm, sadece gerçek kişiler tarafından verilmiş olan kefaletlere ilişkindir; tüzel kişi kefiller ve bu kapsamda şirketler bu hükümden yararlanamaz.⁵⁶ Buna karşılık İsvBK m. 509/III'te kanton idaresi, kamusal kurumlar, gümrük idaresi lehine verilen kefaletler bakımından özel bir istisna öngörülmüş ve bunlar lehine gerçek kişiler de dahil olmak üzere verilen kefaletlerin 20 yılın geçmesiyle ortadan kalkmayacağı belirtilmiştir.⁵⁷ Benzer şekilde tekrar eden (periyodik) edimler için verilen kefaletler de istisna tutulmuştur.⁵⁸ TBK bakımından durum farklıdır. Kanun koyucu bazı sözleşmeler için verilen kefaletler bakımından herhangi bir istisna hükmüne yer

⁵⁶ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 7; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 12.

⁵⁷ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 20.

⁵⁸ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 21.

vermediği için gerçek kişilerin verdikleri her türden kefalet on yılın geçmesiyle sona erer.

b. Hükümün amacı

Gerçek kişilerin verdiği kefaletlerin belirli bir zaman sonra ortadan kalkmasını öngören bu hükmün amacı, kefalet veren gerçek kişiyi bu türden bir yükümlülük için öngörülemez bir süre ağır bir yükün altına sokmamaktır. Bu husus iki açıdan önem taşır: Bunlardan birincisi kefilin korunması; ikincisi bu durumun kefaletle yabancı olması veya başka bir deyişle kefaletle bağdaşmamasıdır. Kefaletin belirli bir süreyle sınırlı olmasını öngören bu hüküm, her şeyden önce kefalet sözleşmesinin çok uzun bir süre için kurulmasını engellemeye yöneliktir. İşte kanun koyucu TBK m. 598/III-IV’te uzun süre feshedilemeyen kefaletlere karşı bir düzenleme öngörmüştür.⁵⁹

c. Hükümün anlamı ve uygulanması

Türk Borçlar Kanunu m. 598/III’te “gerçek kişilerin” her türlü kefaletinin sadece belirli bir zaman geçmesiyle ortadan kalkacağı ifade edilmiştir.⁶⁰ Bunun anlamı şudur: Kanunda öngörülen sürenin geçmesiyle birlikte, kefalet ortadan kalkar; kefalet daha uzun bir süre için kararlaştırılmış olsa bile bu sürenin dolmasından sonra hiçbir hüküm ifade etmez. On yıllık süreyi aşan bir süre için kefalet verilmiş olsa bile süreyi aşan kısmın hiçbir hükmü yoktur.⁶¹ On yıllık süreyi aşan süre için öngörülen kefalette on yıllık süreyi aşan kısım eksik borç niteliğinde olmayıp hükümsüzdür.⁶² Hâkim bunu re’sen dikkate alır.⁶³ Kefaletin süresi en çok on yıldır. Bu süre kefaletin verildiği andan itibaren işlemeye başlar. O hâlde kefil olma beyanının alacaklı tarafından kabul edilmesiyle birlikte yani sözleşmenin kurulması anından itibaren on yıllık süre işlemeye başlar. Bu süre, kefaletle ilişkin metnin kefil tarafından imzalanmasıyla değil; alacaklının kabulüyle diğer bir ifadeyle alacaklının sözleşmeyi imzalamasıyla işlemeye başlar.⁶⁴ Ayrıca kanun nedeniyle ortadan kalkma, gerçek kişilerin verdiği tür her kefalet için geçerlidir. Dolayısıyla bu hüküm, gerçek kişilerin verdiği kefaletin konusuna, gelecekteki borç

⁵⁹ Serkan Ayan, *Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu*, Adalet Yayınevi, 2013, s.530

⁶⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Turhan Kitabevi, 2019, s. 686.

⁶¹ Burak Özen, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefilin Sorumluluğunun Kefalet Sözleşmesine Özgü Sebeplerle Sona Ermesi”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 2011, s. 55.

⁶² Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 12.

⁶³ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 8; Krauskopf, Präjudizienbuch, Art. 509 OR, N. 3; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 12; Zevkliler/Gökyayla, s. 713.

⁶⁴ Nil Karabağ Bulut, “Die Zeitliche Befristung der Bürgschaft natürlicher Personen”, *Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul*, 48 (65), 2016, s. 127; Giovanoli, BK, Art. 509, OR, N. 23; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 12.

için kefil olunmasına bakılmaksızın uygulanır. Bununla birlikte yeni Kanun'un, kefilin belirli sürenin dolmasıyla kefaletten kurtulacağına ilişkin temel ilkesi, borçlar hukukunda sözleşme serbestisini önemli ölçüde sınırlamaktadır. Zira bu, mevcut sözleşmelere getirilen önemli bir müdahaledir.⁶⁵ Bu hüküm taraf iradelerini dikkate almamaktadır. Bununla birlikte, gerçek kişiler tarafından on yılı aşkın süre için verilen kefaletler, en başından itibaren hükümsüz değildir; ancak on yıldan sonra hükümlerini kaybederler.⁶⁶

Kefalet kanunda öngörülen sürenin dolmasıyla kendiliğinden sona erdiğinden kefilin alacaklıya veya asıl borçluya bu yönde bir bildirimde bulunmasına veya mahkemeden bu yönde bir karar almasına gerek yoktur.⁶⁷

Kefalet sözleşmesinin TBK m. 598/III'e göre on yıllık sürenin dolmasıyla kendiliğinden sona ermesi geçmişe değil geleceğe etkili (*ex nunc*) hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla kefil sona erme tarihine kadar alacaklıya kısmi ödemelerde bulunmuşsa bunların kendisine geri verilmesini isteyemez. Buna karşılık, alacaklı kefile karşı takibe başlamışsa söz konusu takibe devam edebilir.⁶⁸

d. Sürenin uzatılması veya kefaletin yenilenmesi

Kanun koyucu gerçek kişi tarafından verilen ve on yıllık sürenin geçmesiyle birlikte ortadan kalkacak olan kefaletin uzatılmasını mümkün kılmış ve hatta kolaylaştırmıştır. Bu uzatma, TBK m. 598/V uyarınca kefilin "kefalet sözleşmesinin şekline uygun" yazılı açıklamasıyla gerçekleştirilebilir.⁶⁹ Fakat bu uzatma en fazla sonraki on yıl için yapılabilir. Ayrıca uzatma, sadece bir defalığına on yıl için yapılabilir.⁷⁰ Bu türden bir uzatma beyanı kefaletin sona ermesinden bir yıl önce geçerli olarak verilebilir.⁷¹ Kefaletin sona ermesine bir yıldan fazla süre varsa kefalet uzatılamaz.⁷² O hâlde kefalet altına girilmesinin üstünden dokuz yıl geçmesinden sonra yeniden kefalet altında girilebilir. Böylece kefaletin önceden yapılan bir anlaşmayla uzatılması engellenmiş ve bu on yıllık sürenin sadece görünüşte kalmasının önüne geçilmiştir. O hâlde uzatma, kefalet altına girilmesinden itibaren en erken dokuzuncu yıl dolmasından sonra ve en geç onuncu yıl henüz

⁶⁵ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 24.

⁶⁶ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 12.

⁶⁷ Özen, Sona Erme, s. 56.

⁶⁸ Gümüş, s. 434; Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 6.

⁶⁹ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 12.

⁷⁰ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 25; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 15.

⁷¹ Cansu Kaya Kızıllırmak, *Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri*, Oniki Levha Yayınları, 2019, s. 112.

⁷² Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 10.

dolmadan önce yapılabilir. Bu yolla kefalet altına girilmesinde diğer eşin rızası, kural olarak aranmaz.⁷³ Zira TBK m. 584/II uyarınca, kefalet sözleşmesinde sonradan yapılan ve kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına veya adi kefaletin müteselsil kefalete dönüşmesine ya da kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişiklikler için eşin yazılı rızasının alınması gerekmez.⁷⁴

On senenin dolmasından sonra gerçek kişilerin salt bir yazılı beyanla artık kefaleti uzatmaları söz konusu olamaz; zira on senenin sona ermesiyle kefalet sona ermiştir. O zaman artık kefaletin uzatılmasından değil; yeni bir kefalet sözleşmesinin yapılmasından söz edilebilir. Bu da TBK m. 583 hükmünde öngörülen koşullara uyulmasıyla mümkün olur.⁷⁵

Gerçek kişiler bakımından dokuz yıldır mevcut olan kefaletin onuncu yıl devam ederken sonraki gelecek on yıl için uzatılması, kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı beyanla gerçekleştirilebilir. On yıllık bir uzatmadan sonra, kefalet sözleşmesinin devam edebilmesi için TBK m. 583 hükmünde aranan koşulların yerine getirilmesi gerekir.⁷⁶ Bu bağlamda kefalet sözleşmesinin ikinci bir on yıl için uzatılması, salt bir yazılı beyanda bulunmak suretiyle gerçekleştirilemez.

Kefalet sözleşmesinin her zaman için yeni bir anlaşmayla devam ettirilmesine izin verilmesinin sebebi, sözleşme serbestisi ilkesine dayanır (TBK m. 26). Buna karşılık, Türk Borçlar Kanunu m. 598'in üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan düzenleme sözleşme serbestisine kanun koyucu tarafından getirilmiş bir istisna teşkil ederler. TBK m. 582/III gereğince kanundan aksi anlaşılmadıkça kefil, bu bölümde kendisine tanınan haklardan önceden feragat edemez. Burada kefil, kefalet sözleşmesini "sonradan" uzattığından, TBK m. 582/III hükmüne aykırı bir durum yoktur. Kefilin aynı içerikle yeni bir kefalet altına girilebileceği hususu, fıkra dörtte saklı tutulan "yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça" ifadesinden de çıkarılabilir. TBK m. 583 ve devamındaki şekil şartlarına uygun olarak aynı içerikte akdedilecek olan yeni bir kefalet sözleşmesi, dokuz yıl sonra bir yıl boyunca kefilin adi yazılı beyanıyla yapılandaki gibi, en çok gelecek on yıl için yapılabilir.⁷⁷

Türk Borçlar Kanunu m. 598/IV hükmünün yanılğıya sevk eden lafzına karşın kefil, kefaleti tek taraflı uzatmaya yetkili değildir. Gerçekten de burada kefilin koruyan bir normun bulunması nedeniyle kanundan dolayı sona erme söz konusu

⁷³ Krauskopf, OFK, Art. 509 OR, N. 9; Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 16.

⁷⁴ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 25a.

⁷⁵ Pestalozzi, BSK, Art. 509, N. 16.

⁷⁶ Vischer, CHK, Art. 509 OR, N. 12.

⁷⁷ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 28.

olsa bile kefil tek taraflı beyanı ile kefaleti uzatamaz. TBK m. 598'in beşinci fıkrasında yer alan "kefilin kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı açıklamasıyla" azamî on yıllık yeni bir dönem için uzatılabilir ifadesi, yanlış anlaşılmaya müsaittir. Burada kefilin tek taraflı beyanı, kefalet sözleşmesinin uzatılabilmesi bakımından yeterli olmayıp alacaklının bu beyanı kabul etmesi zorunludur. Çünkü bir hukuki işlemin devamının kararlaştırılması, o hukuki işlemin sona ereceği kanun koyucu tarafından hüküm altına alınmışsa, tek tarafın iradesine bırakılamaz.⁷⁸

Kefalet sözleşmesinin uzatılmasına ilişkin beyan, bir irade açıklaması olarak irade beyanlarına ilişkin genel hükümlere tâbidir (TBK m. 1 vd.). Dolayısıyla özellikle irade beyanlarının iptali bakımından geçerli olan yanılma veya aldatmaya ilişkin hükümler, uzatma beyanı bakımından da uygulama alanı bulur. Uzatma beyanı kefalet verilmesine ilişkin beyandaki gibi varması gerekli olan ve muhabata yöneltilen bir irade beyanıdır.⁷⁹

Birlikte kefalette kefaletin birden fazla kefil tarafından uzatılması hâlinde mevcut kefillerin bir kısmının yerine yeni kefillerin ikame edilmesi durumunda yeni kefiller açısından TBK m. 583'ün öngördüğü kefaletle ilişkin şekil şartlarına uyulması gerekir. Buna karşılık, her hâlükârda sorumluluğu devam eden birlikte kefiller bakımından TBK m. 583'teki şekil şartlarına uyulmasına gerek yoktur.⁸⁰

e. Birlikte kefiller yönünden önemi

On senenin dolmasıyla kefaletin gerçek kişiler bakımından sona ereceğine ilişkin TBK m. 598/III'ün öngördüğü temel ilkenin, birlikte kefillere olan etkisi tartışılmalıdır. Türk Borçlar Kanunu m. 598'in üçüncü ve dördüncü fıkralarında düzenlenen uzatma veya yenileme konusunda birlikte kefalet yönünden şöyle bir ihtimal gerçekleşebilir. Alacaklı ve birlikte kefiller, uzatma veya yenileme konusunda anlaşmış olabilir; fakat birden fazla kefilin uzatmaya veya yenilemeye ilişkin beyanı sadece "bir kısım öngörülen kefil" bakımından; dolayısıyla eksik olarak gerçekleştirilmiş olabilir. Yani tüm birlikte kefiller yönünden uzatma veya yenileme gerçekleşmemiş olabilir. TBK m. 587/III uyarınca, alacaklı, kefilin aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ettiğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, bu varsayımın sonradan gerçekleşmemesi veya kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması ya da kefaletinin hükümsüz olduğuna karar verilmesi durumunda kefil, kefalet borcundan kurtulur. Dolayısıyla uzatma veya yenileme beyanında bulunan birlikte kefiller aynı alacak için diğer kefillerinde de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet

⁷⁸ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 29.

⁷⁹ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 30.

⁸⁰ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 31.

ediyorsa ve alacaklı da bunu biliyorsa yahut bilmesi gerekiyorsa bu varsayımın sonradan gerçekleşmemesi veya kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması ya da kefaletinin hükümsüz olduğuna karar verilmesi durumunda kefil, kefalet borcundan kurtulur.⁸¹

Birlikte kefalette, birlikte kefillerden biri veya birkaçı on senelik sürenin dolması sonucu yükümlülüklerinden kurtulabilir. Bazı kefiller asıl borç için diğer kefillerden daha sonra kefil olmuşlarsa durum böyledir. Bu çerçevede zaman itibarıyla daha önce kefil olanlar bakımından süre dolmuş ve fakat daha sonra kefil olmuş olanlar için süre dolmamış olabilir. Bu durumda acaba kalanların sorumluluğu devam eder mi sorusu ortaya çıkar. Kefalette kalan adi kefiller herhâlde önceki kefillerin kefaletlerinin sona ermesi sonucunda artık “kefile kefil” sıfatıyla, ayrılan kefillerin paylarına düşen miktardan sorumlu olmazlar. TBK m. 587/I uyarınca, birden çok kişi, aynı borca birlikte kefil oldukları takdirde, her biri kendi payı için adi kefil gibi, diğerlerinin payı için de kefile kefil gibi sorumlu olur.

Türk Borçlar Kanunu m. 587/III uyarınca, alacaklı, kefilin aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ettiğini biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması üzerine diğer birlikte kefil de kefalet borcundan kurtulur. Bir başka anlatımla kefil, aynı alacak için başka kişilerin de kefil olduğunu veya olacağını varsayarak kefalet ediyor ve alacaklı da bunu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa; kefillerden birinin alacaklı tarafından kefalet borcundan kurtarılması durumunda diğer birlikte kefiller, kefalet borcundan kurtulur. Kanun nedeniyle gerçekleşen bu sona erme ile TBK m. 598’de düzenlenen sürenin dolması nedeniyle sona erme aynı durumlar değildir. Birlikte kefil, alacaklı tarafından TBK m. 587/III hükmüne göre sonradan borcundan kurtarılmış olsa da bu husus geçerlidir. TBK m. 587/III’te düzenlenen kefillerden birinin alacaklı tarafından sonradan borcundan kurtarılmasının koşulları gerçekleşmiş olsa bile her durumda geriye kalan birlikte kefillerin borcundan tamamen kurtulması uygun olmaz. Aksine geriye kalan birlikte kefillerin, ayrılanın payı oranında sorumluluklarının azalması adil bir çözüm olarak görünmektedir. Buna karşılık, kalan birlikte kefillerin borcundan tamamen kurtulması, en çok alacaklı tarafından sözleşmenin kusurlu olarak ihlâl edilmesi hâlinde kabul edilebilir görünmektedir.⁸²

f. Kefaletin sürenin sona ermesi nedeniyle ortadan kalkmasından önce kefile başvurulması

Türk Borçlar Kanunu m. 598/IV hükmünde öngörüldüğü üzere, kefalet daha uzun bir süre için kararlaştırılmış olsa bile, kanun gereği on yıllık sürenin dolmasıyla

⁸¹ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 31b.

⁸² Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 31b.

ortadan kalkacağı için, kefile en son on yıllık sürenin son senesi içinde başvurulabilir. TBK m. 598/IV hükmü her tür süreli olmayan kefalet sözleşmesi bakımından uygulama alanı bulur. Buna karşılık, kefalet belirli bir süre için yapılmışsa bu hâlde “süreli kefalet” söz konusu olur. Öte yandan TBK m. 600 uyarınca, süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur. Örneğin beş yıl için kararlaştırılmış kefalet bu beş yıllık sürenin dolmasıyla birlikte hükmünü kaybeder.

Türk Borçlar Kanunu m. 598/IV hükmü, ayrıca, aynı şekilde kanunda öngörülen on seneden daha uzun süre için girilmiş olan kefaletler bakımından da uygulama alanı bulur. TBK m. 598/IV gereğince bu tür kefaletler, öncesinde herhangi bir uzatma veya yeni bir kefalet sözleşmesi yapılması yoluyla bir ikame gerçekleşmediği sürece, en son onuncu yılın içerisinde ileri sürülebilir. Kefaletin ileri sürülmesinden ne anlaşılacağı konusunda kanunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır.⁸³ Kanımızca sürenin sona ermesinden önce, alacaklının kefilin takip etmesi (TBK m. 598/IV anlamında) yeterlidir.

Kefaletin kanun gereği sona ermesi, alacaklı bakımından doğal olarak çeşitli zorluklar ve rahatsızlıklar yaratır. Bu nedenle alacaklı ihtiyatlı olmalıdır; aksi hâlde kendisi bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalır.⁸⁴

4. Süreli Kefalette Kefaletin İleri Sürülmemesi Nedeniyle Sona Ermesi (TBK m. 600)

Belirli bir zaman periyodu için sorumluluk altına girilen veya süre bakımından sınırlandırılmış olan kefalette, tarafların iradesi kefilin belirli bir süre boyunca sorumlu olacağı konusunda uyuşmuştur. Türk Borçlar Kanunu m. 600 hükmü uyarınca, süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur.⁸⁵ Bu hükmün uygulama alanı bulabilmesi için asıl borcun bir zamanla sınırlandırılmış olmasının veya halihazırda muaccel olup olmadığı bir önemi yoktur.⁸⁶ Kefaletin süre bakımından sınırlanmış olup olmadığı ise yorum meselesidir.⁸⁷ Kefaletin süreli olup olmadığı belirlenmesinde kefalet senedi ve somut olayın koşulları önemli rol oynar.⁸⁸

⁸³ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 32.

⁸⁴ Giovanoli, BK, Art. 509 OR, N. 39.

⁸⁵ Guhl/Koller/Druey, s. 571.

⁸⁶ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 10.

⁸⁷ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 11; Gümüş, s. 437.

⁸⁸ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 11.

Asıl borcun süreli olması kefalet sözleşmesinin de süreli olduğu anlamına gelmez.⁸⁹ Bu kapsamda kefalet belirli bir zaman dilimi içerisindeki bir yükümlülük için verilmişse (hizmet kefaletinde⁹⁰) kefalet verilmiş olan asıl borç zamansal bakımdan sınırlandırılmış olsa da kefalet zamansal olarak sınırlandırılmamış olabilir.

Kefaletin süresi bakımından sınırlanması diğer bir deyişle belirli süre için yapılması sadece asıl borcun belirli bir zaman içinde muaccel olmasından ortaya çıkmaz. Ödeme kayıtları kefaletin süre bakımından sınırlanmasını içerir mi sorusunda genel bir şey söylemez; her bir durumun münferit şartlarına göre karar vermek gerekir.

5. Belirsiz Süreli Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi (TBK m. 601)

a. Muaccel borçlarda

Türk Borçlar Kanunu m. 601/I hükmüne göre, süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, adi kefalette her zaman ve müteselsil kefalette ise, kanunun öngördüğü hâllerde, alacaklıdan, bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesini ve ara vermeden takibe devam etmesini isteyebilir. TBK m. 601/I hükmü aslında, TBK m. 585/I'de düzenlenen adi kefalette asıl borçluya gidilmeden önce kefile başvurulması hâlinde kefilin borçluya başvurulmadıkça kendisinin takip edilemeyeceğine ilişkin def'i hakkının tekrarından ibarettir. Buna ek olarak, TBK m. 601/I hükmü müteselsil kefalet bakımından da önem arz etmektedir. Zira TBK m. 601/I hükmünde müteselsil kefalette kefilin ancak kanunun öngördüğü hâllerde alacaklıdan bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını isteyebileceği düzenlenmiştir. Kanunun öngördüğü hâller ise TBK m. 586/II hükmünün birinci cümlesinde gösterilmiştir.⁹¹ Buna göre alacak teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile güvenceye alınmışsa, rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvurulamaz. Dolayısıyla müteselsil kefalette kendisine doğrudan başvuru müteselsil kefil, ancak asıl borç teslime bağlı taşınır rehni veya alacak rehniyle güvenceye alınmışsa alacaklıdan bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını isteyebilecektir.⁹²

⁸⁹ Gümüş, s. 437.

⁹⁰ TBK m. 602 hükmünde düzenlenmiş olan hizmet kefaleti (çalışanlara kefalet), çalışanın işi gördüğü sırada işverene veya işletmeye vereceği zararlara ilişkin olarak üçüncü kişilerin işçi lehine verdiği kefaleti ifade eder. Söz konusu hükme göre, çalışanlara süreli olmayan kefalette kefil, her üç yılda bir, ertesi yılın sonunda geçerli olmak üzere sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir. Konuya ilişkin bilgi için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 9. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 810; Yavuz/Acar/Özen, s. 836-837.

⁹¹ Özkan Şahin, s. 1316.

⁹² Gümüş, s. 443.

Alacaklının kefilin bildiriminden sonra asıl borçluya karşı sadece borcunu ifa etmesi için bir bildirimde bulunması yeterli değildir. Zira TBK m. 601 hükmünde açıkça alacaklının borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasından, varsa rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesi ve ara vermeden takibe devam etmesinden söz edilmiştir.

İsviçre hukukunda TBK m. 601'in karşılığı olan İsvBK m. 511'in, sadece muaccel olmuş ve talep edilebilir alacaklar için kefile haklar sağlamakla kalmayıp aynı zamanda sürekli borç ilişkisinden doğan bütün borçlara süresiz kefil olunması hâlinde de uygulanıp uygulanmayacağı hususu tartışmalıdır.⁹³ Örneğin, süreyle sınırlanmamış olan kira sözleşmesinde, kiracının kira bedeli ödeme borcu için veya kredi açma sözleşmesinden doğan yükümlülükler için verilen kefaletlerde müteselsil kefilin İsvBK m. 511 hükmüne başvurabileceği öğretide savunulmaktadır. Bu bağlamda Giovanoli'ye göre⁹⁴ TBK m. 601 hükmünü karşılayan İsvBK m. 511 hükmünde tanınan haklar, somut olayda kefaletle temin edilen sürekli borç ilişkisinin hukuki niteliğine aykırı düşüyorsa kullanılamaz.

Konuya ilişkin olarak ayrıca belirtmelidir ki, Türk Borçlar Kanunu m. 601/I'de düzenlenen bir aylık süre hak düşürücü süredir.

b. Alacaklının bildiriyle muaccel hâle gelecek olan borçlarda

Türk Borçlar Kanunu m. 601/II'ye göre, süreli olmayan kefalette borç, alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa kefil, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten bir yıl sonra alacaklıdan, bu bildiri yapmasını ve borç bu suretle muaccel olunca, TBK m. 601/I uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını isteyebilir.

Kefil tarafından alacaklıya TBK m. 601/II uyarınca bir istemde bulunulması üzerine alacaklının asıl borçluya karşı hemen muacceliyet bildiriminde bulunması ve borç bu suretle muaccel olunca alacaklının TBK m. 601/I uyarınca bir ay içinde asıl borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanması veya varsa rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurması ve ara vermeden bu takibe devam etmesi gerekir. Görüldüğü üzere burada kefil tek bir bildirimle hem muacceliyeti alacaklının bildirimine bağlı olan borcun alacaklı tarafından muaccel hâle getirilmesini sağlamakta hem de borcun muaccel hâle gelmesinden sonra alacaklının bir ay içinde asıl borçluya karşı hukuki yollara başvurmaması veya rehni paraya çevirmemesi durumunda kefalet borcundan kurtulması imkânını yaratmaktadır.

Belirsiz süreli kefalette muaccel olmamış borçlarda alacağın muacceliyetinin alacaklının bildirimine bağlı olduğu durumlarda, müteselsil kefilin TBK m. 601/II

⁹³ Bu tartışmalar için bkz. Giovanoli, BK, Art. 511 OR, N. 2.

⁹⁴ Giovanoli, BK, Art. 511 OR, N. 2.

hükmünden yararlanabilmesi için asıl borcun teslimine bağlı taşınır rehni veya alacak rehniyle güvenceye alınmış olması gerekir. Zira TBK m. 601/II'de kefilin TBK m. 601/I hükmü uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını istemesinden söz edilmiştir.

Müteselsil kefil TBK m. 601/II uyarınca, TBK m. 601/I hükmüne göre alacaklının asıl borçluya karşı takip ve dava haklarını kullanmasını istemelidir. Buna karşılık, müteselsil kefilin asıl borçlu yerine kendisine karşı takip veya dava yoluna başvurulmasını istemesi Kanun'un bu düzenlemesine aykırı olur.

c. Kefilin borcundan kurtulması

Belirsiz süreli kefalette, süreli kefaletten farklı olarak kefalet sözleşmesinin kendiliğinden sona ermesi söz konusu değildir. Zira süreli kefalette sürenin dolmasıyla kefil borcundan kanun gereği kendiliğinden kurtulurken belirsiz süreli kefalette belirli bir süre için kefalet verilmediğinden sürenin dolmasından ve sürenin dolması nedeniyle kefilin borcundan kurtulmasından söz edilemez. Kefilin TBK m. 601 kapsamında borcundan kurtulabilmesi için TBK m. 601'i alacaklıya karşı ileri sürmesi ve alacaklının kefilin istemini yerine getirmemesi gerekir. Kefil tarafından alacaklıya karşı yöneltilecek olan talep tek taraflı ve karşı tarafa ulaşması gereken irade beyanı niteliğindedir. Söz konusu beyan herhangi bir geçerlilik şekline bağlı değildir.⁹⁵ Kefil tarafından yöneltilen beyanın içeriğinde TBK m. 601'in lafzına bire bir uygun olması zorunlu değildir. Ancak yine de söz konusu bildirim, yeteri ölçüde kefilin alacaklıdan TBK m. 601'e göre harekete geçmesi yönündeki iradesini yansıtabilecek biçimde kaleme alınmış olması gerekir. Diğer bir ifadeyle söz konusu beyan özü itibarıyla alacaklının hukuken TBK m. 601'e göre hareket etmesini sağlayacak yeterlilikte ve nitelikte olmalıdır.

Muaccel borçlarda kefil tarafından alacaklıya karşı yöneltilecek olan bildirim en erken borcun muaccel olmasından uygun bir süre içerisinde yapılması gerekir. Söz konusu bildirim asıl borcun muaccel olmasından sonra her zaman yapılabilir.

Türk Borçlar Kanunu m. 601/III uyarınca alacaklı, kefilin yukarıda sözü edilen istemlerini yerine getirmezse, kefil borcundan kurtulur. Gerçekten de kefilin istemi üzerine alacaklı borçluya karşı bir ay içerisinde dava açmaz veya takipte bulunmazsa yahut başlattığı hukuki yola "önemli ölçüde"⁹⁶ ara verirse, kefil borcundan kurtulur.⁹⁷ Asıl borç bu kefalet yönünden güvencesiz kalır.⁹⁸ Söz konusu

⁹⁵ Özen, Sona Erme, s. 63.

⁹⁶ BGE 64 II 191.

⁹⁷ Guhl/Koller/Druey, s. 572; Krauskopf, Präjudizienbuch, Art. 509 OR, N. 3; Özen, Sona Erme, s. 62.

bir aylık süre, bildirim kefil tarafından borç henüz muaccel olmadan kısa bir süre önce yapılmış olsa bile, borcun muaccel olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar. Buna karşılık, kefil tarafından yapılan bildirim borcun muaccel olmasından sonra gerçekleştirilmişse, bir aylık süre söz konusu bildirim alacaklıya ulaşması anından itibaren işlemeye başlar.

Muaccel olmamış borçlara verilen süreli olmayan kefalette kefilin TBK m. 601/II hükmü uyarınca kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten itibaren bir yıl sonra alacaklıdan bu bildirim yapmasını istemesine rağmen alacaklı derhâl söz konusu muacceliyet bildiriminde bulunmamışsa, kefil kendiliğinden borcundan kurtulur.⁹⁹ Burada artık kefilin alacaklının bir ay içinde borçluya karşı hukuki yollara başvurmasını veya varsa rehni paraya çevirmesini beklemesine gerek yoktur.

Kefilin alacaklıya bildirimde bulunması üzerine alacaklının “borçluya karşı” sadece borcu ifa etmesi yönünde bildirimde bulunması; buna karşılık dava veya takip yoluna girişmemesi, rehni paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmemesi veya takibe geçtikten sonra takibe önemli ölçüde ara vermesi durumunda, kefil TBK m. 601/III uyarınca borcundan kurtulur; diğer bir ifadeyle kefalet sözleşmesi sona erer.

Türk Borçlar Kanunu’nun emredici olmayan nitelikteki 602. maddesi¹⁰⁰ uyarınca ise çalışanlara süreli olmayan veya diğer bir ifadeyle belirsiz süreli¹⁰¹ kefalette kefil, her üç yılda bir, ertesi yılın sonunda geçerli olmak üzere sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir.

6. Alacaklının Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi veya Mevcut Belgeleri ya da Sorumlu Olduğu Diğer Güvenceleri Elinden Çıkarması

Türk Borçlar Kanunu’nun 592. maddesinin dördüncü fıkrasında kefilin borcundan kurtulmasının özel bir hâli düzenlenmiştir. TBK m. 592/IV uyarınca alacaklı, “haklı bir sebep olmaksızın” yükümlülüklerini yerine getirmez, “ağır kusuruyla” mevcut belgeleri veya rehinleri ya da sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarırsa, kefil borcundan kurtulur. Bu durumda kefil, ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının giderilmesini isteyebilir.

II. KEFALETTEN DÖNME

A. Genel Olarak

Kefalet sözleşmesinde alacaklı kefile lehine bir karşı edim borcu altına girmiş olmasına rağmen söz konusu karşı edimi yerine getirmeyerek borçlunun

⁹⁸ Kılıçoğlu, s. 689.

⁹⁹ Özen, Sona Erme, s. 67.

¹⁰⁰ Pestalozzi, BSK, Art. 512, N. 9.

¹⁰¹ Pestalozzi, BSK, Art. 512, N. 8.

temerrüdüne düşmesi hâlinde, kefil TBK m. 125/II uyarınca kefalet sözleşmesinden dönmek suretiyle borcunu sona erdirebilir.¹⁰²

Türk Borçlar Kanunu m. 98 uyarınca karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflas etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir. Hakkı tehlikeye düşen taraf, ayrıca uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeden dönebilir. Bu kapsamda karşılıklı borç yükleyen bir kefalet sözleşmesinde kefil de TBK m. 98 uyarınca sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.¹⁰³

Türk Borçlar Kanunu m. 390/I uyarınca, ödünç alan, ödünç sözleşmesinin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşerse ödünç veren, ödünç konusunun tesliminden kaçınabilir. Ödünç veren, ödünç alanın sözleşmenin kurulmasından önce ödeme güçsüzlüğüne düşmüş olduğunu daha sonra öğrenmişse, aynı hakka sahiptir (TBK 390/II).

Kefil, ödünç veren olmamakla birlikte kefalet altına girmekle alacaklı için kredinin sağlanması bakımından kolaylık sağlar. Alacaklı, asıl borç sözleşmesine özellikle kredi ilişkisine sıkça herhangi bir kefalet verilmedikçe girmemektedir. Bu sebeple kefile de, alacaklıya (ödünç verene) tanınan imkânlarla benzer imkânların tanınması hakkaniyete uygundur.¹⁰⁴ İşte kanun koyucu TBK m. 599 hükmünde kefalet sözleşmesinde kefile kefaletten dönmek suretiyle kefaleti sona erdirebilme imkânı tanımıştır. TBK m. 599/I hükmü uyarınca, gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki malî durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa “veya” malî durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir.

B. Kefaletten Dönmenin Koşulları

1. Gelecekte Doğacak Olan Bir Alacak İçin Kefalet Verilmesi

Kefaletten dönme ancak gelecekte doğacak olan bir alacak¹⁰⁵ için kefalet verilmesi hâlinde mümkündür. Bütün sözleşmeye kefil olunması hâlinde örneğin,

¹⁰² Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 2.

¹⁰³ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 3.

¹⁰⁴ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 1.

¹⁰⁵ “Gelecekteki alacak” kavramı, borç ilişkisi mevcut olmamakla birlikte beklenen veya umulan alacak haklarını kapsadığı gibi, geciktirici koşula bağlı alacak haklarını da kapsayan henüz doğmamış alacağı ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır. Bu kavram hakkında bkz.

kira sözleşmesinden doğan kiralarda, bütün bir cari hesap sözleşmesinde vs. kefaletten dönme söz konusu olmaz. Her türlü hukuki ilişkiden ortaya çıkan taleplerle ilgili olarak dönme hakkına izin verilmesi yapılmış olan sözleşmelere yan haklarıyla birlikte kuvvetli bir biçimde müdahale anlamına gelir.¹⁰⁶

Gelecekte doğacak olan bir alacak için kefalet verilmesi hâlinde kefaletten dönmeye imkân veren TBK m. 599/I hükmü sadece süreli kefalet yönünden değil aynı zamanda belirsiz süreli kefalet bakımından da uygulama alanı bulur.¹⁰⁷

2. Asıl Borçlunun Ekonomik Durumunun Önemli Ölçüde Kötüleşmesi

Kefaletten dönme hakkının kullanılabilmesi için, kefalet sözleşmesinin imzalanmasından sonra asıl borçlunun ekonomik durumu önemli ölçüde kötüleşmiş olmalıdır.¹⁰⁸ Bu türden esaslı bir kötüleşme TBK m. 98 (İsvBK m. 83) ve TBK m. 390 (İsvBK m. 316) hükümlerinde anılan ödeme güçsüzlüğü; özellikle borçlunun iflâsı, ödemelerini tatil etmesi, yapılan icra takiplerinin sonuçsuz kalması, esaslı kötüleşmeye örnektir. Zira kefil asıl borçlunun ödeme gücünü garanti eder. Bu anlamda da kendisine kefaletin imzalanmasından sonra ancak borcun doğmasından önce ortaya çıkan ödeme güçlüğü söz konusu olması hâlinde dönme hakkının tanınması hakkaniyete uygundur. Ama akitten dönmek için kanun sadece ödeme güçlüğü aramamakta; aksine malvarlığı durumundaki her türlü kötüleşmeyi, bu kötüleşmenin kefaletin imzalanmasından sonra ortaya çıkması şartıyla kabul etmektedir. Maddenin amacı asıl borçlunun mali durumunun kötüleşmesi hâlinde kefilin kendi ekonomik durumunun da kötüleşmesi tehlikesinin önüne geçmektir. Burada *clausula rebus sic stantibus* olarak adlandırılan ilkenin özel bir uygulama alanı söz konusudur. Diğer hâllerden (TBK m. 598/III'ten) farklı olarak kanun koyucu fıkra birde kefalet sözleşmesinin imzalandığı ana göre hareket etmiştir.¹⁰⁹

3. Asıl Borçlunun Malî Durumunun Kefalet Sırasında Kefilin İyiniyetle Varsaydığından Çok Daha Kötü Olduğu Ortaya Çıkması

Borçlunun borcun doğumundan önceki mali durumunun, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmasına alternatif olarak, borçlunun mali durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğunun ortaya çıkması, diğer koşullar da varsa kefile sözleşmeden

Fahrettin Aral, "Topyektin Temlik", *AÜHFD*, 42, 1992, s. 93-140, s. 94 vd.; Hatice Tolunay Ozanemre Yayla, *Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebeple Olan İlişkisi (İlliliği)*, Turhan Kitabevi Yayınları, 2019, s. 133..

¹⁰⁶ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 2.

¹⁰⁷ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 9; Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 3.

¹⁰⁸ Onur Şahin, "Kefalet ve Bağımsız Garanti Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 126, 2016, s. 323.

¹⁰⁹ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 3.

dönme hakkı verir.¹¹⁰ Bu durumda asıl borçlunun elverişsiz malî durumu kefaletin imzalandığı sırada mevcuttur; ama kefilin bundan haberi yoktur. Kefil borçlunun malî durumunun iyi olduğunu varsaymaktadır; ama durum öyle değildir. Böylece kefil bakımından, kefaletten dönme hakkı ortaya çıkmaktadır. Kefil, borçlunun malî durumunun iyi olduğunu iyiniyetle varsaymalı; yani kefalet senedinin imzalandığı sırada iyiniyetli olmalıdır.¹¹¹ Burada temel hatası olarak bilinen hatanın özel bir görünümü mevcut olmakta ve kefil belirli bir maddi durum hakkında yanılığa düşmektedir ki bu ticari hayatın dürüstlük kuralına göre sözleşmenin zorunlu temeli olarak görülmeye müsaittir. TBK m. 32 gereğince, saikte yanılma, esaslı yanılma sayılmaz. Yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde yanılma esaslı sayılır. Ancak hukuki sonuçları bakımından TBK m. 32’de tek taraflı bağlamazlık varken burada dönme söz konusudur.¹¹²

Borçlunun malî durumunun önemli ölçüde kötüleşip kötüleşmediğinin takdiri hâkime aittir. Asıl borçlunun malî durumunun kötüleşmesine hangi sebebe dayandığının bir önemi yoktur. Kötüleşmeye borçlunun kusuruyla sebebiyet vermiş olması zorunlu değildir. Asıl borçlunun ödeme güçlüğüne düşmesi, iflâsı, yapılan icra takiplerinin sonuçsuz kalması gibi nedenler borçlunun malî durumunun kötüleştiğini gösterir. Diğer yandan kefil, borçlunun malî durumunun böyle kötüleşeceğini bilseydi onun borcu için kefalet sorumluluğu altına girmezdi denilebilen her durumda borçlunun malî durumunun kötüleştiğinden söz edilir.¹¹³

4. Gelecekteki Alacağın Henüz Doğmamış Olması

Kefilin sözleşmeden dönebilmesi için alacak henüz doğmamış olmalıdır.¹¹⁴ Bu şekilde, kefil tarafından dönme hakkının ileri sürüldüğü anda alacağın henüz doğmamış olması gerekir. Zira alacaklı hâlihazırda yerine getirdiği edimler bakımından hak kaybına uğramamalıdır.¹¹⁵ Bu nedenle örneğin, ödünç akdinde paranın borçluya verilmesi hâlinde dönme hakkı ortadan kalkar.

İş akdinde işçinin vereceği zararlara karşı kefil olunması farklı bir özelliğe sahiptir. Bu kefalette asıl borcun mutaden ortaya çıkması beklenmez (çünkü işe başlamalı ki sorumluluk olsun). Bu nedenle işçinin çalışmaya başlamasından önceki

¹¹⁰ Gümüş, s. 452.

¹¹¹ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 3.

¹¹² Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 4.

¹¹³ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 6.

¹¹⁴ Gümüş, s. 452. Doğmamış alacak hakkında bkz. yukarıda dñn. 105.

¹¹⁵ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 4.

bir anda dönmek mümkündür. Zira alacaklı bu kefalet yoluyla iş ilişkisinden kendisi için hâsıl olacak zararları teminat altına almaktadır.¹¹⁶

5. Yazılı Beyanda Bulunulması

Sözleşmeden dönme alacaklıya yönetilen yazılı bir beyanla kullanılır. Bu beyan bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğinde karşı tarafa varması gereken bir beyandır.¹¹⁷ Bu nedenle alacaklının hâkimiyet sahasına girdiği anda hükümlerini doğurur. Kanun'da söz konusu dönme hakkının kullanılması için bir hak düşürücü süre öngörülmemiştir.¹¹⁸ Ayrıca, dönmeye ilişkin beyanın ne zaman yapıldığı da önem taşınmaz.¹¹⁹

C. Kefaletten Dönmenin Sonuçları

Kefilin kefaletten dönmesi üzerine kefalet sözleşmesi geçmişe etkili olarak (*ex tunc*) ortadan kalkar.¹²⁰ Kefaletle güvenceye alınan alacak sonradan doğsa bile kefil öncesinde kefalet sözleşmesinden döndüğü için alacaklı kefalet güvencesinden yararlanamaz.

Türk Borçlar Kanunu m. 599/II gereğince kefil, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Bu zararlar, alacaklının kefalet sözleşmesinin varlığına duyduğu güvenin boşa çıkmasından doğan zararlardır. Sorumluluğun sebebini dürüstlük ilkesinden çıkarılan güven ilkesi oluşturur. Bu halde karşılanacak zarar, alacaklının uğradığı menfi zararlardır.¹²¹ Giderilecek zararlar da kefalet sözleşmesinden dönülmemiş olunsaydı alacaklının uğramayacağı zararlardır.¹²² Örneğin, noter masrafları, seyahat masrafları, varsa vekile ödenen paralar vs. gibi.

SONUÇ

Kefalet bir alacağa kişisel teminat sağlama amacına yöneliktir ve teminat altına aldığı alacak hakkının fer'i niteliğindedir. Bu nedenle kefilin yükümlülüğünün doğabilmesi için asıl borcun geçerli olması gerektiği gibi, kefaletin varlığını sürdürebilmesi de asıl borcun varlığını sürdürmesine bağlıdır. Asıl borç doğduktan sonra, herhangi bir sebeple ortadan kalkarsa kefalet de kanun gereği alacaklının alacağına kavuşmuş olmasından bağımsız olarak kendiliğinden ortadan kalkar.

¹¹⁶ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 6.

¹¹⁷ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 4.

¹¹⁸ Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 7; Gümüş, s. 453.

¹¹⁹ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 5.

¹²⁰ Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 7; Kılıçoğlu, s. 688.

¹²¹ Özen, Sona Erme, s.72 ; Zevkliler/Gökyayla, s. 715; Gümüş, s. 454.

¹²² Giovanoli, BK, Art. 510 OR, N. 8; Pestalozzi, BSK, Art. 510, N. 7.

Buna, kefaletin bağımlı sona erme sebebi denir. Bu husus, TBK m. 598/I hükmünde açıkça düzenlenmiştir.

Kefalet, asıl borcun sona ermesinden bağımsız olarak kefaletin kendisinden kaynaklanan sebeplerle de sona erebilir. Bu türden sebeplere bağımsız sona erme sebepleri denilir. Kefaletin bağımsız sona erme sebepleri TBK m. 598/II ilâ TBK m. 598/V arasında hükme bağlanmıştır.

Kefalet, Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümlerine göre de sona erebilir. Zira kefalet fer'i nitelikte olsa da ayrı bir sözleşmedir ve sözleşmeyi sona erdiren Kanun'da öngörülen sebeplerden birinin gerçekleşmesi hâlinde kefalet de ortadan kalkar.

Kefaletin kefalet sözleşmesine özgü sebeplerle ortadan kalkması bakımından ayrıca TBK m. 598/III'te kefaletin süresine ilişkin olarak belirli bir üst sınır öngörülmüş; TBK m. 599'da gelecekte doğacak borca kefalet bakımından özel bir dönme hükmüne yer verilmiş; TBK'nun m. 600 ve 601. maddelerinde de süreli ve süreli olmayan kefaletin sona ermesine ilişkin düzenlemeler getirilmiştir. TBK m. 602'de ise çalışanlara kefalette, bu tür kefalete özgü bir fesih sebebine yer verilmiştir.

Kefaletin asıl borcun sona ermesine bağlı olarak ortadan kalkması için asıl borcun sona erme sebebi önem taşımamaktadır. Bu bağlamda kefilin sorumluluğu, asıl borcun sözleşmede kararlaştırıldığı gibi ödenmesiyle ortadan kalkacağı gibi asıl borcun konusunu oluşturan edimin sözleşmenin yapılmasından sonra borçlunun kusuru olmaksızın imkânsızlaşması hâlinde de ortadan kalkar.

Asıl borcun sona ermesine bağlı olarak kefaletin sona ermesine ilişkin olarak çeşitli özel durumlar ortaya çıkabilir. Bu kapsamda cari hesap sözleşmesinde borcun yenilenmiş sayılmasına rağmen kefaletin kural olarak ortadan kalkmaması; yeni kefalet senedinin düzenlenmesi durumunda açıkça yenileme iradesi olmadıkça kefaletin kural olarak ortadan kalkmaması; asıl borçlunun iflasının asıl borcun ve onu temin eden kefalet borcunun ortadan kalkmasına sebep olmaması; yine borç ödemedi aciz belgesi verilmesi hâlinde asıl borca faiz işlememesi sadece asıl borçlu için geçerli olup kefilden faiz talep edilebilmesi gibi hususlar önem taşır.

Kefalet, kefilin ibra edilmesi, kefalet borcunun yenilenmesi gibi kefalet sözleşmesinin kendisini sona erdiren nedenlerle de asıl borçtan bağımsız olarak sona erebilir. Buna karşılık, kefilin ölmesi kefaleti sona erdirmez. Diğer yandan, terekenin resmi deftere göre kabulü hâlinde TMK m. 630 hükmünün açık ifadesi uyarınca mirasbırakanın kefaletten doğan borçları defterde ayrı bir yere yazılır ve mirasçılar, mirası kayıtsız ve şartsız kabul etmiş olsalar bile, bu borçlardan terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesi hâlinde kefalet sebebiyle alacaklı olanlara ne düşecek idiyse ancak o miktarla sorumlu olurlar.

Türk Borçlar Kanunu m. 598/III gereğince, bir “gerçek kişi” tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar. Türk Borçlar Kanunu m. 598/IV uyarınca kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefil, ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebilir. Gerçek kişilerin verdiği kefaletlerin belirli bir zaman sonra ortadan kalkmasını öngören bu hükmün amacı, kefalet veren gerçek kişiyi, bu türden bir yükümlülük için öngörülemeyecek bir süre boyunca ağır bir yükün altına sokmamaktır.

Kanun’da öngörülen sürenin geçmesiyle birlikte, kefalet ortadan kalkar; kefalet daha uzun bir süre için kararlaştırılmış olsa bile bu sürenin dolmasından sonra hiçbir hüküm ifade etmez. On yıllık süreyi aşan bir süre için kefalet verilmiş olsa bile süreyi aşan kısmın hiçbir hükmü yoktur. Hâkim bunu taraflarca ileri sürülmemiş olsa bile dikkate alır. Bu süre kefaletin verildiği andan itibaren işlemeye başlar.

Gerçek kişi tarafından verilen ve on yıllık sürenin geçmesiyle birlikte ortadan kalkacak olan kefaletin uzatılmasını mümkündür. Bu uzatma, TBK m. 598/V uyarınca kefilin “kefalet sözleşmesinin şekline uygun” yazılı açıklamasıyla gerçekleştirilebilir. Fakat bu uzatma en fazla sonraki on yıl için yapılabilir. Ayrıca uzatma, sadece bir defalığına on yıl için yapılabilir. Bu türden bir uzatma beyanı kefaletin sona ermesinden bir yıl önce geçerli olarak verilebilir. Kefaletin sona ermesine bir yıldan fazla süre varsa, kefalet uzatılamaz. Bu yolla kefalet altına girilmesinde diğer eşin rızası, kural olarak aranmaz.

Türk Borçlar Kanunu m. 600 uyarınca, süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur; burada asıl borcun bir zamanla sınırlandırılmış olmasının önemi yoktur.

Türk Borçlar Kanunu m. 601/T’e göre, süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, adi kefalette her zaman ve müteselsil kefalette ise, kanunun öngördüğü hâllerde, alacaklıdan, “bir ay içinde” borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesini ve ara vermeden takibe devam etmesini isteyebilir. Türk Borçlar Kanunu m. 601/II’ye göre, süreli olmayan kefalette borç, alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa kefil, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten bir yıl sonra alacaklıdan, bu bildirim yapmasını ve borç bu suretle muaccel olunca, TBK m. 601/I uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını isteyebilir.

Kefilin TBK m. 601 kapsamında borcundan kurtulabilmesi için TBK m. 601’i alacaklıya karşı ileri sürmesi ve alacaklının kefilin istemini yerine getirmemesi gerekir.

Kanun koyucu TBK m. 599'da kefalet sözleşmesinde kefile kefaletten dönmek suretiyle kefaleti sona erdirebilme imkânı tanımıştır. TBK m. 599/I uyarınca, gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki mali durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa “veya” malî durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir. Kefilin kefaletten dönmesi üzerine kefalet sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkar. Kefaletle güvenceye alınan alacak sonradan doğsa bile kefil öncesinde kefalet sözleşmesinden döndüğünden, kefalet güvencesinden yararlanamaz.

KAYNAKÇA

- Aral F, “Topyekün Temlik”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 42, 1992, s. 93-140.
- Aral F, *Türk Borçlar Hukukunda Takas*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, 2010.
- Aral F / Ayrancı F, *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, 13. Bası, Yetkin Yayınları, 2020.
- Ayan S, *Kefalet Sözleşmesinde Kefilin Sorumluluğu*, Adalet Yayınevi, 2013.
- Ayrancı H, “Kefalet Sözleşmesinde Asıl Borcun Belirli Olması İlkesi ve Cari Hesaba Kefalet”, *GÜHFD*, IX (1-2), 2005, s. 107-126.
- Bayram A E, *Alacaklının Temerrüdü ve Hukuki Sonuçları*, Yetkin Yayınevi, 2022.
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 26. Bası, Yetkin Yayınları, 2021.
- Eren F, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 9. Bası, Yetkin Yayınları, 2021.
- Giovanoli S / Schaetzle M, in *BK - Berner Kommentar: Bd. 6 Obligationenrecht, 2. Abteilung Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 7. Teilband: Die Bürgschaft, Spiel und Wette Art. 492-515 OR, Der Leibrentenvertrag und die Verpfändung Art. 516-529 OR*, 1978.
- Guhl T / Koller A / Druey J N, *Das schweizerische Obligationenrecht: mit Einschluss des Handels- und Wertpapierrechts*, 8. Auflage, 1991.
- Gümüş M A, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt:2*, 3. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014.
- Karabağ Bulut N, “Die Zeitliche Befristung der Bürgschaft natürlicher Personen”, *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul*, 48 (65), 2016, s. 111-131.
- Kaya Kızılırmak C, *Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri*, Oniki Levha Yayınları, 2019.
- Kılıçoğlu A M, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Turhan Kitabevi, 2019.
- Krauskopf F/Stuber J, in *OFK - Orell Füßli Kommentar, OR Kommentar Schweizerisches Obligationenrecht*, 3. Auflage, 2016.
- Krauskopf F, in *Präjudizienbuch OR, Die Rechtsprechung des Bundesgerichts (1875-2020)*, 10. Auflage, 2021.
- Ozanemre Yayla H T, *Alacağın Devri İşleminin Geçerliliği ve Sebeple Olan İlişkisi (İlliliği)*, Turhan Kitabevi Yayınları, 2019
- Özen B, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefilin Sorumluluğunun Kefalet Sözleşmesine Özgü Sebeplerle Sona Ermesi”, *İstanbul Kültür*

- Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 2011, s. 53-77. (Anılış: Sona Erme)
- Özen B, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 2017. (Anılış: Kefalet)
- Özkan Şahin G, “Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 2019, s. 1288-1336.
- Pestalozzi C M, in *BSK - Basler Kommentar, Obligationenrecht I: Art. 1–529 OR*, 6. Auflage, 2015.
- Reisoğlu S, *Türk Kefalet Hukuku*, 2013.
- Şahin O, “Kefalet ve Bağımsız Garanti Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 126, 2016, s. 311-338.
- Tandoğan H, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt II*, 4. Bası, Vedat Kitapçılık, 1989.
- Vischer M, in *CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Vertragsverhältnisse Teil 2: Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft, Art. 319-529 OR*, 3. Auflage, 2016.
- Yavuz C/Acar F/Özen B, *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, 10. Bası, Beta Yayınevi, 2014.
- Zevkliler A/Gökyayla K E, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014.